

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠTNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena:
 Na celý rok ... 4 koruny -- hal.
 Na pol roka ... 2 " -- "
 Na štvrt roka ... 1 " -- "
sednotlivé číslo 8 hal.

Zodpovedný redaktor:
Dr. ALEXANDER ERNSZT,
 pap. komorník.
 Majiteľ a vydavateľ:
JÁN MOLNÁR.

Redakcia a vydavateľstvo:
 Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám.
 sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin
 ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify.
 Rukopisy sa nazpáť nedávajú.

Dr. Ján Csernoch

knieža-primas Uhorska, arcibiskup ostrihomský.

Jeho eminencia kardinál Klaudius *Vaszary* cez dvadsať rokov knieža-primas Uhorska a arcibiskup ostrihomský nahliadnúc, že v jeho vysokom veku a v neustále chorľavom stave, zvlášte pri terajšom kritickom rozpolžení politickom ťažko vláde zodpovedať veľkým povinnosťam najvyššieho arcipastiera krajiny, preto aj už 27. októbra s tou prosbou obrátil sa k svätému otcovi rímskému Pápežovi Piusovi X. a ku jeho veličenstvu kráľovi akožto najvyššiemu apoštolskému patrónovi Uhorska, aby zrieknuť sa mohol vysokej hodnosti ostrihomského arcibiskupa a primátu Uhorska.

Jeho svätosť Pápež Pius X. už 10. novembra vyplnil odôvodnenú žiadosť staručkého a chorľavého kniežaťa primasa a arcibiskupa ostrihomského. Jeho veličenstvo kráľ ako najvyšší apoštolský patrón Uhorska s prípisom od 20. novembra zarovnak a milostive prijal zaďakovanie staručkého kniežaťa primasa a v porozumení so svätým Ocom za kniežaťa primasa Uhorska a arcibiskupa ostrihomského milostive vymenoval kaločského arcibiskupa, skut. vnút. tajného radcu **Jána Csernoch.**

Dr. Jan Csernoch.

Katolíci celého Uhorska úprimnou radosťou prijali zvesť tohoto vymenovania. Vo všetkých vrstvách obyvateľstva krajiny totiž dr. Ján Csernoch známy je ako obetivý ochranca, oddaný priateľ a opravdový otec ľudu. Koľko on za pospolitý ľud pracoval a obetoval, to nikdy nezabudnú povdační jeho veriaci biskupstva čanádskeho a arcibiskupstva kaločského.

Dr. Ján Csernoch vrelou otcovskou láskou oblaží i veriacich arcibiskupstva ostrihomského. O tomto presvedčený je každý v tomto rozsiahlom arcibiskupstve. Z tej príčiny aj nielen v samom Ostrihome, lež po všetkých mestách a dedinách, či cirkevný hodnostár, či duchovný, svetský pán a sedliak, z úprimného srdca všetci jasajú nad tým, že knieža-primas Uhorska a arcibiskup ostrihomský je dr. Ján Csernoch.

Z doterajšieho blahonosného života nového kniežaťa

primasa Uhorska a ostrihomského arcibiskupa podávame nasledujúce úrivky:

Dr. Ján Csernoch

narodil sa v Skalici v nitrianskej stolici r. 1852. Po odbavení gymnazialných štúdií bohoslovie slyšal na universite viedeňskej. Roku 1874. dňa 18. novembra vysvätený bol za kňaza. Cieľom zadováženia si vyššej vedy bohoslovnia, v rokoch

1875—1876. členom bol viedeňského Augu-
stineuma. Roku 1876. na universite viedeňskej
zložil doktorát bohoslovia. Za tým roku 1877.
za kaplána poslaný bol do obce Radosócz. Z
tadialto roku 1878. ako kaplán preložený bol
do Budapešte do námestia Kristiny. Roku 1879.
ako kaplán účinkoval v budapešťanskom námestí
Tereziovom. Roku 1880. vymenovaný bol za
professora bohoslovia na arcibiskupské seme-
nište ostrihomské. Roku 1881. stal sa archivárom
a obradníkom arcibiskupským. Roku 1883. vy-
menovaný bol za tajomníka knieža-primasa a
čestného komorníka pápežského. Roku 1888.
stal sa čestným kaplánom kráľovského dvora.
Roku 1889. vymenovaný bol za kanonika ostri-
homského, správcu kancelári arcibiskupskej a
roku 1891. za opáta šavnického. Roku 1894.
stal sa farárom sídelného hlavného chrámu arci-
biskupského, 1896. bol cenzorom arcibiskupstva,
r. 1899. archidiakonom novohradským, r. 1900.
účinkoval ako prisadný hlavnej sv. stolice arci-
biskupskej. Roku 1902. mesto Skalica ako jeho
rodisko, s programom kresťanskej ľudovej
strany vyvolilo ho za krajinského vyslanca.
Tento mandát podržal aj ako biskup čanádsky
až do volieb roku 1910. Roku 1908. dňa 12.
januára vymenovaný bol za biskupa čanádskeho.
Biskupský trón zaujal až 12. mája tohože roku
kedy aj za biskupa vysvätili ho: barón Karol
Hornig biskup vesprémsky, vysvätený pomocný
biskup čanádsky Jozef Németh a Vazul Hosszú
po ten čas ešte grécko-katolícky biskup lugoš-
ský. Dňa 8. marca r. 1911. jeho veličenstvo
kráľ vymenoval ho za arcibiskupa kaločského.
Tento prestol slávnostne zaujal 1. júna a v ja-
seni minulého roku vymenovaný bol za sku-
točného vnútorného tajného radcu jeho veličen-
stva kráľa.

Uprimnej radosti nad vymenovaním nového
kniežata primasa, ostrihomského arcibiskupa vý-
razu dávam s tým blahoželaním, aby dobrotivý
Boh plnosťou milosti sprevádzal všetky jeho
kroky, posilňoval ho v plnení jeho prefažkých
povinností arcipastierských a poprial mu ne-
zkladne stáleho života ku oslave cirkvi, k sveladeniu
krajiny a ku blahu kresťanského ľudu!

**Kresťania katolíci, čítajte len dobré katolícke
knihy a časopisy!**

Krajina policajtov.

Lukácsovská vláda opiera sa na policajtov
a žandárov. Keby nemal tejto pomoci, ani cez
jedon deň neudržal by sa v ministerskom kresle.
Tam máme snem krajinský. Dľa zákona zasedať
majú v ňom poslancovia všetkých okresov Uhor-
ska. Tisza a Lukács premenili ale tento zákon
a utvorili si nový, dľa ktorého len mungovskí po-
slancovia majú prístup do krajinského domu.
A aby mungovci pokojne mohli zákony vynášať,
policajti obstanú snemovňu a naplnia v nej
všetky chodby, siene, ba ešte aj pivnice. Oppo-
zičiar však ani vkročiť nesmie do parlamentu.
Policajti sú tam v hotovosti, aby z parlamentu
vyhodili každého opozičiara.

Iný obraz. Minulé dni delegácia zasedala v
krajinskom dome. Pojednávanie tohoto výboru
trvalo dlhší čas. K tomu pojednávaniu prístup
mali len mungovskí delegáti a predsa oddiele
policajtov a žandárov oblahly krajinský dom,
aby sa tam opozičný poslanec ani neukázal.
Tak to rozkázal Štefan Tisza. Tento šialenec
na to ani nemyslí, že s vytvorením opozičných
poslancov 120 okresov pozbavuje toho práva,
aby ich na soeme zastupovali vyslancovia, kto-
rých si vyvolili.

Iný obraz. Lukács a Tisza išli účtovať. Prvý
do Déšu a druhý do Aradu. Z tejto príležitosti
mobilizujú vojsko, žandárov a policajtov. Želez-
ničné čiary, kade vlaky vezú Tiszu a Lukácsa,
stráži vojsko. V Déši a v Arade zakázali oppo-
zičné shromaždenia. Vládni kopovia chodili z
dom do domu a vyhrážali sa ľudu, aby sa ne-
opovážil Tiszu abcugovať, bo mu bude beda.
Lukács a Tisza účtovali len v zatvorenej mie-
stnosti a aj tam strážili nad nimi policajti. Proti
Tiszovi a Lukáčsovi nesmie sa ozvať ani hlas,
bo hneď majú šable robotu.

Hľa, aj 24. novembra čo sa neudalo v Buda-
pešti. Vodcovia krajinskej Ligy za všeobecné
právo volebné vydržovali ľudové shromaždenie.
Patrične ien chceli vydržiať, lenže ho poli-
cajtí so šablami a koňmi rozohnali. Policajný
kapitán hneď pri oznámení toho shromaždenia
vyslovil sa pred svolávateľmi, že rozoženú shro-
maždenie, jestli posluchači Tiszu a Lukácsa
abcugovať budú. Policajti teda vopred dostali
rozkaz, ako majú vystúpiť na tom shromaždení.

Aj sa prísne držali toho rozkazu, bo jaknáhle odznelo dakolko abcučov, prítomný policajný úradský rozposlal shromaždenie a rozkázal policajtom, aby upotrebili zbrane. Začalo sa teda rúbanie. Policajti ako divoši vrhli sa na ľud a tiekla krv. Prečo? Bo to chceli Tisza a Lukács. Velezradou je abcučovať Tiszu a Lukácsa. Policajný kapitán vopred vedel, že na shromaždenie volebnej ligy dostavia sa tisíce ľudu a že prinesú ta sebou veľa trpkosti. Ako by aj nie. Hlavné mesto Budapešť od 4. júna oblahnuté je žandarmi a policajmi. Obyvateľstvo krajiny od toho času nemá pokoja. Pri tom Tisza a Lukács jednotajne páchajú násilensvá. S volebným právom pohrávajú sa ako s volakou handrou.

Neni teda divu, že sa náruživosti ľudu pobúria a že ľud o pomstu volá. Tu však vyskočia policajti a rúbajú dľa rozkazu.

Takýchto časov sme sa dožili z milosti tých, ktorí nám Tiszu a Lukácsa na krky zavesili. Niet krajiny, kde by sa vláda opierala na policajtov. To je iba v Uhorsku v móde. Ale aj to musíme povedať, že nikde niet tak divých a bestiálnych policajtov, ako u nás. Tých najpodlejších paholkov oblečú do policatskej rovnošaty, bo len takíto grobiani a divoši sú vstave usporiadať krvepreliatie.

Na celom svete neprovokujú policajti ľud tak bezočive, ako u nás. V Londýne, kde sa stá a tisíce ľudí a vozov hrne po uliciach, jedon policajt s pokynutím paličky alebo s pozdvihnutím ruky zastaví celý dáv ľudu, aby sa nešťastie nestalo. Tam môžeš voľne rečniť po uliciach a po rynkoch, o čom žive chceš. Nemusíš k tomu dovolenie pýtať. Stane si vedľa teba policajt, nie zato, aby ťa zadržal, lež aby ťa načúval. Ty skončíš svoju reč, policajt ti salutuje a ide svojou cestou.

Tak je to aj v Amerike. Tam najmä toho roku byly búrlivé shromaždenia z príležitosti volby predsedu spojených Štátov. Můžeme si pomysleť, ako tam agitovaly tri stránky za svojich kandidátov a policajti nikde nevytasili šable na ľud. Keby u nás bola taká volba, kolko by bolo ranených a mrtvých?

Tam je Švajciarsko. Vyslanci socialdemokracie po celom Švajciarsku vydržovali shromaždenia, na ktorých agitovali proti vojne. Pomysleť si můžeme, aké to byly reči a policajti predsa nerozohnali ani len jedno shromaždenie. Hja,

Klaudius Vaszary, knieža-primas na odpočinku.

v cudzozemsku inakší pochop majú o slobode. Tam si život občanov inak cenia ako u nás. V Uhorsku uplatňuje sa iba násilie a brutálnosť. Sme opravdový policajný štát. Čím väčší tyran tým väčší vlastenec. Ba, kedy už nastane obrat k lepšiemu?

Fatransky.

Kresťanský svetový názor je blahonosný bez výmienky pre každého.

Od Žiliny.

Tak sa mi pozdáva, že nová doba a nové smýšľanie nastalo u istých národnarských novín, ktoré s obľubou nazývajú sa katolíckymi. Počína tuším sviť u nich. Nenie tomu tak dávno, čo massaryctvo, socialdemokracia a luteránske pokrokárstvo viedly pero redaktorov spomenutých novín, dnes ale (aspoň na oko) už dôrazne vystupujú proti luteránom a proti neznabožským pokrokárom. Nenie dávno, čo redaktori spomenutých národnarských (nemôžem napísať, že katolíckych) novín objímali sa s luteránmi a s pokrokárm. Oznamovali svetu, se sú úprimní bratia, že medzi nimi niet žiadneho rozdielu a že vzájomne bránia kresťanstvo! Včul však v každom čísle chýrnych týchto novín, ktorých varovať má sa každý katolík, napádajú sa luteráni a pokrokári.

Čo zapríčinilo túto zmenu? Prečo sa rozviedli tí starodávni súdruhovia? Prečo bijú luteránov tí, ktorí ich jednúce bozkávali a na rukách nosili?

Má to svoju príčinu. Katolícki Slováci nikdy nežili v bratskej láske s luteránmi, bo tí od jakživa nenávideli katolíkov. Katolík bol trpezlivý, snášanlivý a ústupný, luterán však od jakživa drzý, posmešný, nepriateľský, škodoradostný a zlomyselný. A predsa našli sa katolícki kňazia, ktorí sdrúžili sa s luteránmi a s nimi utvorili politickú stránku, ktorej programom bolo: všetko za tú našu slovenčinu. Dobromyselní kňazia katolícki, ktorí program tento s luteránmi a massarykovskými pokrokárm ukovali, natoľko boli zaslepení, že sa so všetkým oddali luteránom. Kortešovali za luteránskych kandidátov. Písali do luteránskych novín a rozširovali ich. Po súdoch dali sa preháňať pre luteránov, ba daktori pre luteránov trpeli i žalár.

Tí pánkovia natoľko boli nasiaknutí tou luteránčinou, že to už smrdelo a nadmieru urážalo katolíkov. Luteráni ale neboli natoľko krátkozrakí, ako tí katolícki pánkovia, ktorí im za podnôžku slúžili. Mali rozum. Z luteránov vni jedon nedostal sa pred súd. To ponechali katolíkom. A tak luteráni po chrbátoch istých katolíckych duchovných vyšinuli sa na koňa. Oni počali rozkazovať na stránke národnarskej,

ba vymysleli aj volakýsi národný súd, pred ktorý postavení boli istí katolíci.

Keď už luteráni vo svojich rukách držali opraty strany národnarskej, preinačili program tej stránky. Neoznamovali viac: za tú našu slovenčinu, lež: za tú našu luteránčinu. Začali napádať katolíkov. Kňazom nadávali do fafákov. Pápeža nazvali zkrachovaným kancelistom. Posmech robili z vienského eucharistického kongressu atď. Urážok bolo tolko, že istí poprední pánkovia ďalej to zniesť nemohli. Chytili teda kyjaky a bránili sa proti nápadom luteránov a bránili tupenú a hanenú cirkev. Luteráni však sú obratnejší. Udierajú jednotajne na bývalých svojich spojencov a tlčú ich, pri čom ujde sa tých úderov celému katolíctvu.

Hľa, daj luteránovi hospodu, vyhodí ňa na mráz. Priviň ho ku nádrám, uštipne ňa, ako vipera. Bolo to treba tým pánkom, ktorí k jednej miske sadli si s luteránmi? Kto to slýchal, politickú stránku zakladať s luteránmi a namlúvať katolíkov, aby pri voľbách hlasovali na luteránov? Luteráni sú lstiví. Tí by katolíkov za živa upiekli.

Ani to nestojí, že luteráni bojujú za tú našu slovenčinu. Nazreť treba do ich fiskálskych kancelárií a do ich peňažných ústavov a hneď sa presvedčíme, za čo oni vlasine bojujú. Toto im síce už aj Slov. Lud. Noviny neraz vykričaly. Žiaľbohu že len vtedy, keď ich luteráni tolkokrát odkopli.

Zvedavý som, ku ktorej politickej stránke pripoja sa včul ti pomýlení a luteránmi opluť katolícki kňazia.

Katolíck.

Vojna na Balkáne.

Behom minulého týždňa na čiare za Čataldžou počas vyjednávani o prímerí, Turkov stihla veľká ztrata. Dve turecké divisie, ktoré byly za čataldžajskou čiarou a pospiechaly do Gallipoli na obranu Dardanell, padly do zajatia **Bulharov**. Zo Salonik na gréckych lodach vezúci sa Bulhari v Dedeagači vysadli na breh a postupovali ku Drinapolu. Pri Dimotike Bulhari nadabili na Turkov. Vyvinul sa krutý boj, ktorý sa skončil s tým, že baša Vaver s 8879 vojakmi a 252 dôstojníkmi sa poddal. Bulhari

ukoristili 8 kanónov, vyše tisíc koní a veľa munície.

Srbi zaujali Durazzo, okrem toho po prudkom boji s Albáncami a s Turkami, ktorých pri Monastýri boli rozprášili, zaujali aj mesto Dibra v Albánsku, ktoré im zabezpečí cestu do Durazza.

Černohorci po prestávke viacej dní s koncom minulého týždňa prudko začali bombardovať vrch Taraboš a mesto Skutari. Černohorský dedič trónu Danilo je ťažko ranený.

Gréci zaujali mesto Saloniky. Ponevác ale toto mesto chcú mať Bulhari, medzi nimi a Grékmi povstaly už krvavé srážky. Z tohoto vidno, že balkánski spojenci prv-neskôr pobijú sa na tureckej kosti. Albáni vyhlásili neodvislosť Albánie, utvorili si dočasnú vládu, ktorej predsedom je *Ismail Kemal* bej.

Srbsko proti Uhorsko-Rakúsku.

Rusko jednotajne tají, že nepodporuje a ku vojne nehucká Srbsko a zároveň aj srbská vláda tvrdí, že na vojnu proti Uhorsko-Rakúsku ani nemyslí. Falošnosť Srbska ale nepodvratne vysvitá z toho, že srbská vláda nesplnila prosbu bulharskej vlády, aby na balkánske východné bojište poslala Bulharom na pomoc novšie srbské čaty, ba práve naopak, srbské vojská, ktoré dobyli Monastýr, ako aj rezervistov 1. a 2. vekovej klasy poslali udajne na severnú hranicu Srbska. Okrem toho Srbsko z podmaneného Sandžáku zamýšľa zostaviť novú armádu 200 tisíc chlapov.

Uhorsko-Rakúsko a Rumunsko.

Bývalý náčelník generálneho štábu spoločnej armády barón Conrad 29. novembra na popoludnie bol na obede u rumunského kráľa Karola, ktorému odovzdal vlastnoručne písaný list nášho kráľa. Potom sa radil s náčelníkom generálneho štábu rumunskej armády.

Vyjednávanie o prímerí.

Vyjednávanie o prímerí medzi delegátmi balkánskych spojencov a Turecka na čiare pred Čataldžou zaklúčili 3. decembra. Prímerie uzavreli na 14. dní, v ktorom čase medzi balkánskymi spojencami a Tureckom uzavretý má byť aj konečný pokoj.

Čo je s Prohászkom?

Vyšetrovanie záležitosti Oskára Prohászku uhorsko-rakúskeho konzula v Prizrende, o ktorom nič nebolo čuť od tých čias, čo toto mesto zaujali Srbi, viedlo k tomu výsledku, že ho Srbi ťažko ranili. Následkom tohoto, uhorsko-rakúska monarchia sodpovedné, najprísnejšie zadosťučinenie žiadať bude od Srbska.

Od Čace.

Nás, ľudových voličov okresu čacanského veľmi uráža, že okres nás zastupuje nekďajší židák Ludvik Lévaj. Veď sme len predsa katolíci a verní prívrženci kresťanskej ľudovej strany. Nevieme zabudnúť na tú voľbu, ktorú u nás nečestne a nezákonnite previedli. Nevieme zabudnúť nášeho kandidáta, bývalého krajinského poslanca Emila *Gyurissa*, ktorého sme milovali bo on bol našim úprimným priateľom. Prečo ostal pán Gyuris v menšine? Kto agitoval proti nemu? Kto rozbil u nás ľudovú stranu? Kto namlúval katolíckych voličov, aby hlasovali na žida a na munga? U nás každý občan, ba ešte aj nedospelé deti vedia, kto a ako previedol tú voľbu poslaneckú. Ani to nenie tajnosťou, že kto bol hlavným kortešom bývalého žida Ludvika Lévaj a počas kortešácie kto bol miláčkom čacanských židov.

Vyššie poltrefa roka uplynulo od čacanskej voľby, lež ešte podnes nezabudli sme podlosť istého velebného pána, ktorý v našom okrese cez týždne kortešoval na Lévaj. Je on tuším kňazom katolíckym, lenže ho biskup vyzdvihol z úradu. Je on aj redaktorom tých národnarsko-pokrokárskych novín, ktoré zakliali biskupi, bo šírily blud a neveru.

Tento polutovaniu hodný pánko ponúkol sa Lévajmu za korteša. Katolícky kňaz za žida pracoval proti dobrému katolíkovi, ktorý veľa robil za svoj okres a ľud zmužile bránil prot' úžerníkom židovským.

Je to počestnosť? Je to katolíctvo? Haňbím sa podnes, keď sa rozpamätám, ako ten pánko navádzal katolíkov, aby hlasovali na žida a odvrátili sa od pána Gyurissa. A prečo to robil ten z biskupstva vyobcovaný kaplán a redaktor? Za mzdu. On totiž vopred si vyjednal 2500 ko-

rún u Héderváryho a tie judáške peniaze skutočne aj obdržal z rúk prešporského föišpána. Za zradu svojho kňazského stavu, za službu ktorou sa vláde a židom okresu čacanského vďačil, prijal 2500 korún. To je veru haňba! A ten pán sa nestydí, bárs ho luteráni, menovite Milán Ivánka a socialdemokrati y novinách napadli a o ňom také obžaloby popísali, že by to poctivý človek nezdržal. Tento pánko však bez slova prehltol tie urážky, bo ony sodpovedaly skutočnosti.

Teda luteráni a socialdemokrati pohoršili sa nad tým, že národnarský kňaz za kortešovanie od vlády prijal 2500 korún. Čo máme my voličia okresu čacanského povedať na tento špatný obchod? A ten podplatený korteš nehaňbí sa a v jeho pohanských novinách jednostajne napáda kresťanskú ľudovú stranu; potupne a posmešne píše o Katolíckej Ludovej Jednote a brýzga na nášho Kresťana. On podplatený a skrže luteránov a socialdemokratov zvláčený mungovský korteš. Akú ten má kožu? Aký to charakter! Hej, keby ešte raz prišiel do nášho okresu kortešovať! Povedali by sme mu do očí, kto je on! Doručili by sme mu tú jeho podobizeň, ktorú luterán Milán Ivánka z neho zostavil a uverejnil v N. Hl. D. K.

POLITICKE CHYRY.

Kodifikovanie absolutizmu. — Najnovšie zákony mungovské.

Mungovskému parlamentsntu v piatok 29. novembra ministerpredseda Ladislav Lukács predostrel návrh zákona o «vynímečných poriadkoch na pád vojny» a minister honvédstva Samu Hazai prišiel až s dvomi návrhmi, totiž o «nákupe koní» a «o zaopatrení vojska». Tieto tri návrhy, keď ich len povrchne povážime, už sami v sebe pre Uhorsko znamenajú takú porážku, akú mu i najkrvavejšia vojna zapríčiní nemôže. Jestli tieto návrhy stanú sa zákonmi, vláda dostane do rúk takú moc, že Uhorsko viac nebude mať ani parlamentu, ani konštitúcie.

O tom už ale môžeme byť presvedčení, že te-rajší zmrzačený parlament, táto súkromná porada mungovských švihákov odhlasuje a s radostou prijme i tieto návrhy.

Pritomne v krátkosti zaoberať sa môžeme len s návrhom Lukácsa o «vynímečných poriadkoch na pád vojny». Čo urobí mungovská alebo akákoľvek darabontská vláda, keď tento návrh stane sa zákonom? Vláda už či z vážnych príčin alebo bez všetkej príčiny zlomyseľne nastrojí si čo len čiastočnu mobilizáciu, na návod viedenských kruhov alebo svevolne vysloví, že krajine hrozí nebezpečie vojny a v tom okamžení jedným škrknutím pera zotref môže celú autonomiu Uhorska. Zrušiť môže akékoľvek uzavretie každej stolice, každého mesta a každej obce, spolu ale aj zakročiť môže proti nim. Prestane každé právo shromažďovania sa. Nové spolky a družstvá nebude slobodno utvoriť a jestvujúce staré, darabontsko mungovská vláda zatvoríť môže v každom okamžení. Slobodu tlače zruší celkovne. Zavede predbežnú cenzúru. Noviny len tak bude slobodno vydávať, keď obsah každého čísla tromi hodinami pred uverejnením predostrený bude kráľovskému fiškusovi. Ba čo viac, bez všetkého odôvodnenia, zcela svevolne zastavíť a zakázať môže vydávanie ktorýchkoľvek novín.

Dľa mungovského nového zákona vláda zrušiť môže vysluhovanie pravdy. Zotre porotné súdy. Ba za ničomné vyhlásiť môže výroky súdov, vynesené o súkromných požiadavkách a záležitostiach zmeniek (vekslov). Slovom, v jednom okamžení po celej krajine zanikne celá bezpečnosť osoby a majetku, aknáhle vláde napadne nariadiť akúkoľvek malú mobilizáciu.

Od mungovskej vlády a zvlášte od Lukácsa možno očakávať, že svevolne zavede i takrečený cabinet-noir, totižto dá otvárať listy, telegramy a vypočuť telefonovanie.

S odvolávaním sa na hroziace sa nebezpečenstvo vojny mungovská vláda svevolne zakročiť môže vo všetkých hospodárskych, obchodných a robotníckych otázkach. Dľa zákonného návrhu Lukácsa, vláda má právo určiť, kedy majú prestať výnimečné nariadenia.

Lukács a Tisza náležite využítokovať chcú neprítomnosť opozície v krajinskom sneme, aby kodifikovali, do krajinského zákonníka vpí-

sali **absolutizmus**. Neni ale tej nezákonnosti, ktorú by nepáchali zotročení mungovci. Za mastný hrniec a dobrú oročku ochotne odhlasujú aj absolutizmus!

Kresťanská ľudová strana novému knieža-primasovi.

V pondelok 2. decembra predpoludním kresťanská ľudová strana vo vlastnom kruhu vydržovala zasadnutie, ktorému predsedal skut. vnút. tajný radca gróf Aladár *Zichy*. Z tohoto zasadnutia jednohlasným oduševneným uzavretím jeho excellencii najdôstojnejšiemu novovymenovanému knieža-primasovi odoslali nasledujúce pozdravenie :

Jeho excellencii pánu knieža-primasovi
Jánovi Csernoch

Kalocsa.

Prosíme Vašu excellenciu, ráčte prijať najvreljšie holdujúce pozdravenie, ktoré kresťanská ľudová strana z dnešného zasadnutia svojho excellencii Vašej jednohlasne vyslovuje k vymenovaniu za knieža-primasa Uhorska.

Aladár *Zichy*,
predseda strany.

Kresťanská ľudová strana kandiduje v Zlatých Moravciach.

Doterajší poslanec okresu zlatomoravského vymenovaný je za fôšpána, následkom čoho voličia tohoto okresu na uprázdnený mandát kandidujú Juliusa Jánoky-Madocsányiho, horlivého ľudáka. Dr. Julius Jánoky-Madocsányi ako vyslanec kresťanskej ľudovej strany v krajskom sneme už zmužile bojoval za práva ľudu.

Zo snemovne.

Krajinský snem každodenne obtočený je kordónom žandárov a policajtov. Vyslancovia stránok spojenej opozície v určitý čas ku každému zasadnutiu dostavia sa pred parlament, kde ich pristavuje policajný komissár Pavlik a žandársky poručík s výkrikom: szurony szegezz!

V poradnej sieni parlamentu sedí každodenne asi 30—40 mungovských vyslancov, ktorí za predsedníctva Tiszu usilovne hlasujú. Vo všeobecnosti prijali i rozpočet na rok 1913. a 4. decembra zákon o kontingente rekrútov tiež už na rok 1913.

B E S E D N I C A.

Sedliakov rozum.

Slovo «sedliak» neni urážka, bo už za panovanie kráľa Mateja sedliakmi menovali všetkých tých robotných poddaných, ktorí sa zaoberali obrábaním rolí. Obrábanie matičky zeme ani vtedy nebolo uponižujúce zamestnanie a ani dnes neni uponižujúce. Veľmi zle robia tí, ktorí slovo «sedliak» v uponižujúcom smysle upotrebuujú. Kráľ Matej, ktorého aj my, po mnohých storočiach, držíme za vzor múdreho kráľa, sedliakov si vysoko vážil.

Prirodzený rozum sedliaka, jeho zdravé smýšľanie chválil kráľ Matej aj v spoločnosti najväčších pánov. Krónikári jednu veľmi peknú historiku rozprávajú o tom, že kráľ Matej aj veľmožov zaviedol medzi sedliakov, aby sa naučili od nich otvorene povedať to, čo má človek na srdci.

Vtedajší veľmoži tak sa rojili vtedy okolo kráľa Mateja. ako muchy okolo hrncea s mädom. Ustavične pýtali od neho nejaké uprázdnené postavenia.

Kráľ Matej rozmýšľal na tom, že jako by mohol striasť so seba tieto dotierajúce muchy a preto vzal ich so sebou na prechádzku do poľa. V slobodnom poli kráľovi vždy napadla nejaká dobrá myšlienka. Aj teraz sa tomuto ufal. A náhoda išla kráľovi po ruke.

Ako sa tak prechádzajú, odrazu kráľ Matej zazre jedného známeho mu sedliaka, ktorý pokojne oral svoju roličku.

— Pán Boh pomáhaj, starký — pozdravil kráľ starého sedliaka.

— Pán Boh uslyš — odpovedal gazda.

— Mne sa tak zdá, že sme sa my už volakedy sišli ?

— To je veru možné, prosím pekne. Bol som vojakom v tábore nášho kráľa Mateja.

— Pekne bolo od vás s mečom v ruke bojovať za vlasť, ale ani terajšia vaša práca neni horšia, keď obrábate matičku zem.

— To je cieľ života nás sedliakov.

— Tento starký bol mojim verným vojakom — pošepkal kráľ svojmu adjutantovi — a pri tom mal aj znamenité nápady. Ba či mu ozaj na starosť neoslabol rozum ?

— Presveč sa, pane môj — pošepkal adjutant kráľovi.

— Povedzže starky — pýtal sa kráľ — čo je tebe ďaleko ešte ďaleko ?

— Teraz mi je veru už len po rohy mojich volov — odpovedal starký.

— Dobre hovoríš. Ale teraz by som to chcel vedieť že či je dvaatridsať aj u teba dvaatridsať?

— Veru nie. Už len dvanásť, pane môj.

— Aj tomu si trafil na hlavu. Teraz mi odpovedz na túto otázku: či by si vedel podojiť troch capov?

— Ak by sa mi dostali do cesty, veru by som ich ja nenechal nepodojených.

Kráľ Matej sa uctive pozdravil starčekovi a vrátil sa so svojim sprievodom do kráľovského hradu.

Keď už boli doma a páni ho ešte vždy trápili o masťné hrnce, odrazu im kráľ Matej tatko odpovedal:

— Splním vaše žiadosti, pánovia.

— Oh, jaký si milostivý, pane náš.

— Áno, áno, ale len tak a vtedy, jestli rozluštíte tie tri odpovede, ktoré starý sedliak dal na moje tri otázky.

— Naskutu? — spýtal sa jeden.

— Bez všetkého lámania hlavy? — čudoval sa druhý.

— Ťažké sú to odpovede, na tých musíme rozmýšľať — odpovedal tretí.

— Dobre. Dám vám celý deň času na rozmýšľanie. Ale zatiaľ mi dajte pokoj s vašimi žiadosťami.

Traja o masťné úrady prosiaci páni ako obarení pratali sa z kráľovského zámku a celou cestou lámali si hlavu, aby rozlúštili záhadné odpovede prefikaného sedliaka, ale čo ako prehadzovali otázky a odpovede, neboli vstave uhádnuť, čo sa skrýva za zubatými odpoveďami sedliaka.

Konečne sa usniesli na tom, že vyhľadajú starého človeka a spýtajú sa ho, že jako rozumel svoje odpovede.

Tak vykonali, ako si to vyfundovali. Isli do poľa, kde starký ešte aj vtedy krvopotne oral svoju malú roličku.

— Pán Boh pomáhaj, starký — pozdravil sa jeden veľmož starkému tak, ako to od kráľa bol počul.

— Ďakujem pekne — odpovedal starký.

— Radi by sme sa poshovárili s vami za krátku chvíľku.

— Jaj, prosím vás, čo je vám krátka chvíľa, to je mne dlhý čas.

— Len o to vás chceme poprosiť, aby ste nám povedali smysel tých troch odpovedí, ktoré ste dal na otázky kráľové.

— Jaj, môj čas je veľmi drahý.

— No, veď nežiadame za darmo.

— No, keď je tak, to je už iné.

— Čo pýtate za vysvetlenie svojich odpovedí? — spýtal sa jeden pán, štrkajúc s dukátmi vo vrecku.

— Sto dukátov. Ani viac ani menej.

— Ten starý má rozum — pošepkal druhý pán tretiemu.

— Tu je sto dukátov — riekol prvý veľmož a vyčítali peniaze na mozoľovitú dľaň starého sedliaka.

— Veď je to celé veľmi ľahké. Ráčite vedieť, keď

som bol mladým šuhajcom, videl som z jedného čotára na druhý, vtedy som mal tak ostrý zrak; teraz ale, keď som už starý, čo by som ako chcel, nevidím ďalej od rohov mojich volov.

— Ej, ale je to znamenité.

— Ale je to múdre — riekol druhý pán.

— Ale teraz nám vysvetli aj druhú odpoveď — povedal tretí.

— Aj tú vám vysvetlím za dvesto dukátov.

Pánom sa toto zdalo byť drahé. Jednali sa ako nejakí jarmočníci na trhu. Sľubovali mu stopäťdesiat dukátov. Ale starký nespustil im ani len dvagrošník.

— Lacnejšie nie, len za dvesto dukátov!

Páni sa začali radíť, bo dvesto dukátov vtedy bolo toľko peňazí, že za to mohol kúpiť človek trebárs aj štyri páry dobrých volov. Konec porady naostatok predsa bol len ten, že složili dvesto dukátov a čakali vysvetlenie druhej odpovede.

— Do dvadsiateho roku svojho života aj koštiale som bol vstave požúvať, bo som mal dvaatridsať zubov, ale teraz môžem žuvať len kasičku v mlieku, keď mi už len dvanásť zubov sedí slabo v ústach.

— Bohdajžeho, abyže ho! — zvolal jeden z pánov — aké je to ľahké! Že sme my to nevedeli uhádnuť! Ale teraz počujme vysvetlenie aj tretej odpovede.

— Veľmi vďačne za tristo dukátov.

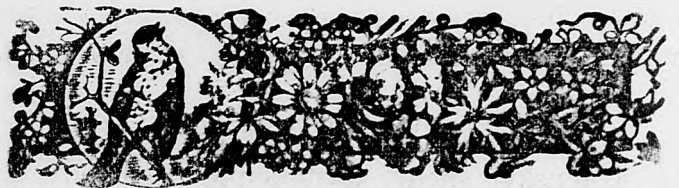
— Chceš nás odrať?

— To mi ani len nenapadá. Veď som ja nie mäsiar.

Páni sa zase radili, ale koniec porady aj teraz bol len ten, že vyrukovali s tristo dukátmi.

— Tak podojím troch capov, keď sa mi dostanú do cesty, ako som podojil teraz vás — riekol sedliak s prefikaným úsmevom.

Traja páni pratali sa ako obarení a viac sa nepopovážili unúvať kráľa o masťné úrady.

CHYRNIK.

Zdravotný stav jeho veličenstva kráľa. Tak v Budapešti, jak vo Viedni rozniesly sa chýry, že zdravotný stav jeho veličenstva kráľa není uspokujúci. Z príslušného miesta oznamujú, že jeho veličenstvo prítomne teší sa výtečnému zdraviu. Odkedy jeho veličenstvo je vo Viedni, každodenne vypočuje obyčklé zprávy a dáva audiencie. V nedeľu jeho veličenstvo kráľ prijal na výsluchu rakúskeho ministerpredsedu grófa Stürgha.

Nový kardinál. Svätý otec pápež Pius X. v konzistoriume 1. decembra vydrživanom za kardinála vy-

V nádeji a s úzkostlivosťou očakávajú rybárky na brehu mora svojich manželov, či nezahynuli a navráti sa?

menoval veszprémskeho biskupa dr. baróna Karola Hornig.

Chýry z biskupstva košického. Osvietený pán biskup dr. August Fischer-Colbrie od 23. do 25. novembra sdržoval sa v Budapešti, kde účasť bral na zasadnutiach a slávnosťach krajinského kongressu Marianských Kongregácií. Z tejto príležitosti predsedal zasadnutiu študujúcich university a vyšších škôl a mladíkov veľavýznamnou rečou povzbudzoval ku nábožnému životu katolíckemu. Gazdovskému kruhu obce Boldogkőújfalú osvietený pán biskup daroval 20 korún. — Dr. Ludvík Kovács professor a kňaz praemonštratský spolu i predseda Marianskej Kongregácie žiakov tunajšieho gymnázia praemonštratského tiež súčasťnil sa na kongresse Marianských Kongregácií a z tej príležitosti v jednom zasadnutí držal i peknú prednášku. Spolok sv. Imricha tunajších juristov 24. novembra usporiadal zábavný večierok. Tunajší robotníci v spojení so spolkom kresťanských socialistov k vystaveniu pohodlných bydlísk pre rodiny robotnicke od štátu dostali podpory 150 tisíc korún. Týmto spôsobom ubohí robotníci vyslobodiť sa môžu z rúk úženických majiteľov domov. Za mešťanosťu košického na miesto odumretého Edmunda Édera, 26. novembra väčšinou dvoch hlasov vyvolený bol dr. Julius Szentléleky. Je to znakom toho, že slobodní murári veľmi dobre pracovali, že sa im pošťastilo svojho majstra vyvoliť za mešťanosťu. Spolok tunajších katolíckych tovarýšov 24. novembra usporiadal pekné divadelné predstavenie. — Dr. Ervin Karsay professor a kňaz praemonštratský 28. novembra v kruhu Kazinczyho prednášku držal o kultúre. — Na domoveň sv. Jozefa opustených detí darovali: staviteľ Ján Balogh a jeho manželka 40 kor. — Ako kapláni preložení sú: Jozef Hvaszta zo Sáczu do Tótsoóváru a Ulrich Hemerka z Nagysárosa do Sáczu. Ako missionári košického biskupstva sv. missie vydržovali: Alois Ottó a Julius Petsár od 17 - 24. novembra v obci Gönczruszka; Géza Mayer a Ján Lacza v obci Nagykövesd, Jozef Téglási a Ján Madár od 24. nov. do 1. dec. v obci Szerelmes. — *Gödrös*: Na tunajšiu uprázdnenú učiteľskú stanicu osvietený pán biskup vymenoval učiteľku Mariu Spilda.

Z biskupstva spišského. Ako kapláni preložení sú: Štefan Schultz zo Sv. Michala do Námestova, Franc Novotny z Námestova do Šavnika, Ladislav Muszkalay zo Šavnika do Lubice a Peter Baeskor zo Sv. Kríža do Sv. Michala.

Chýry zo Sáriša. *Prešov*: Žiačky kláštora tunajších anglických mnišiek 11. novembra usporiadaly peknú slávnosť z tej príležitosti, že Adalbert Zaborovszky praepošt a mestský farár v spomenutom kláštore v ten deň posvätil pekný obraz sv. Cecilie. Za nebohého grécko-katolíckeho biskupa dr. Jána Vályiho 19. novembra akožto vo výročitý deň jeho odumretia Ondrej Hodobay pápežský praelát a kanonik slúžil slávnostné requiem na ktorom súčasťnilo sa početné popredné obecnosť mesta. Aladár Kreyzell tunajší mešťanosťa ochorel a

len o 2—3 týždne zastávať bude svoj úrad, Takrečený Ondrejový jarmok na lichvu odbavovaný bol 22. nov. Statku dohnali na jarmok mnoho a bol veľmi drahý. Výkladný jarmok vydržovaný bol 25. novembra, kedy aj národ zaopatril si na zimu potrebné články. Vojenská komissia 20. novembra prehliadala tu miesto pre honvédske delostrelectvo. Z príležitosti balkánskej vojny daaki nesvedomití ľudia roztrusovali tu falošné chýry, že zo sporiteľní vojsko shabe peňaze, následkom čoho nastrašený národ hífne začal vyberať svoje vklady. Druhý taký hlúpy chýr, ktorý šírili daakí zlostní ľudia, bol ten, že viaceri kupci a obchodníci zkrachovali alebo zkrachujú. Vrchnosť teraz hľadá tých zlostníkov, čo také hlúposti vymysleli a rozširovali. — *Magyarkaproncza*: K úcte sv. Ondreja pekný odpust vydržovaný bol tu 29. novembra, z ktorej príležitosti slávnostnú sv. omšu slúžil Adalbert Zaborovszky, praepošt a farár prešovský. *Tarczadobó*: Z neznámej príčiny vypukol tu oheň 17. novembra. Zhorely dva domy. Škoda obnáša 10 tisíc korún. z ktorej sa nič nenahradí bo oškodení, majetok nemali assekurovaný.

Na čo sa obracajú katolícké kňazské majetky? Kardinál knieža-primas Klaudius Vaszary, ako arcibiskup ostrihomský od r. 1891—1902. na kostoly, fary a školy k jeho patronátu patriace vydal 546.000 a z príležitosti svojej zlatej omše na náboženské a kultúrne ciele rozdelil asi 300.000 korún. — Veľkováradinský biskup gróf Mikuláš Széchenyi v obci Nagygerendás pri Békéscsabe vystaviť dal kostol, faru a novú školu za 28.000 korún. Biskupský námestník Anton Fetser už dávnejšie na ciele tejsze cirkevnej obce složil základinu 1000 korún. Nebohý Franc Orlinszky, bývalý farár obce Selinc kat. spisovateľskému spolku «Pázmány» poručil 400 a nebohý Martin Fejér bývalý farár obce Bihar 1000 korún. Ruzinyák, farár abaujskej obce Bárca pri Košiciach zdarma opatruje, vyučuje a vychováva na fare 14 opustených detí.

Chýry zo Spiša. Lubovenského ľudového ablegáta Antona Beszkida vyvolili do ústrednej správy Kat. Lud. Jednoty. — Levočský patronážsky spolok v terajšom roku mal príjmov 1135 kor. a výdavku 149 korún. Do teraz pod svoju napravujúcu opateru vzal 17 k zlému náchylných duší. V levočskom kat. Kruhu cez zimu častejšie vydržovať majú poučné prednášky. V Levoči pre smutné rozpoloženie svojej vlasti zbláznel sa jeden turecký dôstojník. — Smutne skončil svoj život jeden vojak 85. pešieho pluku v Levoči. 23. nov. obskakoval okolo jednej cigánsky, napadli ho cigáni, vytlúkli mu oči a s jeho vlastným bajonettom zavadali mu 11 rán. Na druhý deň zomrel. — V Novej Vsi 22. nov. zhorely dve plné stodoly. Najbližšie stavať majú tam dielňu na chlieb. — Poprádkemu rybárskemu spolku minister orby na sriadenie jazera k pestovaniu pstruhov v Belanských kúpeľoch štátnej podpory udelil 2000 korún. Sádská učiteľka Emilia Šterbák zažakovala. K jazerskej kat. škole vyvolili učiteľku Annu Kaminszky a na uprázdnenú gr. kat. učiteľskú stanicu v Osturni Jozefa Ge-

lettu. — Ján Gedava, správca pánstva grófa Zamoy-skyho pre titer vína náhle a nenadále odobrať sa musel do večnosti. Keď 17. novembra večer z polovačky šiel do lubovenského zámku, ostal stať pred krémou pri starolubovenskom mýte, kočiša poslal do krémy, aby si vypil pol litra vína a jemu aby doniesol celý liter. Medzitým splašili sa kone, voz sa prevrátil a kočiš našiel správcu pod vozom už mrtvého.

Blázon ako vrah svojej rodiny. V Košiciach postový sluha Michal Kečkeméti s nožom pichol svoju 17-ročnú dcéru Ilonku a 12-ročného syna Franca a potom vrazil si nôž do svojich prs. Na veľké bedákanie rodiny skočil do izby rušnovodič Jozef Tégláši a strelil dva razy do povetria z revolvera, s čím odstrašil zúriaceho otca. Kečkemétiho a jeho deti opatrujú v nemocnici. Na Kečkemétovi badať znaky šíalenosti.

Útok na pracháreň. Z Prešporka píšú, že na pracháreň pri Kramerovom kamenolome neznámy páchatel minulý týždeň v noci hodil raketu. Strecha veže bola úplne premoknutá a tak sa útok nezdaril. Vojská vrchnosť teraz ešte prísnejšie dá strážiť vojské budovy, menovite sklady. Fabriku na dynamit a na patróny tiež stráži vojsko, taktiež aj nad Dunajom vedúci most a prešporský tunel.

Tifus na Vrútkach. Z Vrútok oznamujú, že v meste vystúpil tifus v nebezpečnej miere. Porobili všetky ochranné poriadky k zahataniu nemóce.

Strážia železničné mosty. Železničný most v Budapešti a v Novej Pešti už od dlhšieho času stráži vojsko. Na oboch mostoch dosiaľ dovolené bolo chodiť, teraz ale dovolené je po nich chodiť len rano od 6. do 7. hodiny, na poludnie od 12. do 1. hodiny a večer od 7. do 8. hodiny. V tomto čase krem vojskej stráže koná službu na mostoch i 15 policajtov.

Koľko židov je na svete? Dľa najnovšej štatistiky na celom svete nachádza sa 11,871.783 židov, z tých býva v Európe 8,942.266, v Amerike 1,894.409, v Ázii 522.635, v Afrike 341.867 a v Austrálii 17.106. Z európejských židov má Rusko 5,110.548, Rakúsko 1.224.899, Uhorsko 851.378, Nemecko 607.862, európejské Turecko 282.277, Rumunsko 266.652, Anglicko 238.275, Holandsko 105.988, Francúzsko 100.000, Taliansko 52.115 a Bulharsko 33.663. Medzi mestami najviac židovských obyvateľov má New-York, kde počet židov obnáša 1.062.000. Varšava má 257.712 židov, Budapešť 202.000, Viedeň 146.926, Londýn 143.300, Odessa 138.935, Berlin 98.893, Lodz 98.672, Chicago 80.000, Saloniki a Philadelphia 75.000, Paríž 70.000, Cari-

hrad 65.000, Vilna 63.841 a Amsterdam má 59.065 židovských obyvateľov. Počet uhorských židov značne poriadol od minulého roku.

Uhorské kone na bojišti. Bulhari v Nových Zámkoch kúpili 200 koní na ostatnom jarmoku. Kone odviezli zaraz do Sofie.

Zúrenie zbesnelých zvierat. Z Orosházu píšú, že tam a v okolitých dedinách veľmi zúria zbesnené zvieratá. Z Nagyszénásu do budapeštianskeho Pasteurovho ústavu odviezli päť a z Gádorosu osem uhryznutých ľudí. Orosházska žena Maria Čáni zomrela ešte pred odvezením medzi strašnými boláškami. V orosházskom okrese zabili a zastrelili doteraz asi 300 psov a mačiek.

Smrť medzi zápinkami. Zvolenský železničný zamestnanec Béla Király dostal sa medzi dva vlaky, ktorí bo zagniavili.

Zavraždený úžerník. Zo Zvolena píšú, že majetného gazdu Jána Valušku v Očovej pred domom obecného rychtára našli s dodrúžganou hlavou mrtvého. Valuška bol známy čo úžerník a preto mal v obci veľa nepriateľov. Žandarmeria zaviedla prísne stopovanie, aby chytila vraha.

Každý hospodár, prv než by kdekolvek objednal si potrebné motor stroje, nech vo vlastnom záujme s úplnou dôverou obráti sa na motorovú, po celej krajine známu fabriku Ludvika Kálaiho, *Budapest, VI. Gyár-utca 28,* kde za najlepšie uznané motor mlatiacky k dostaniu sú i na čiastočné zplácanie.

Panujúce počasie príčinou je mnohokrát prechladnutia, na ktoré trpia deti a dospelí. Proti takýmto prechladnutiam odporúča sa upotrebovať «Herbabnyho vápeno-železný sirup». Osožnosť tohoto sirupu na prsá už od desaťročia uznaná je skrze chýrnych professorov a záleží zvlášte v prospešnom zostavení praeparátu ktorý nielen šlajm rozpúšťa, kašeľ tíší, chuť k jedeniu zvyšuje, lež následkom jeho zostavenia zo železa a ľahko rozpúšťajúcich sa, fosforečných vápenných solí, prispieva ku tvoreniu kostí a čisteniu krve. Herbabnyho železno-vápený sirup obľubujú tak najútlejšie deti, ako dospelí. Výlučný dorábateľ: Dr. Hellmann lekárne «Zur Barmherzigkeit», Wien, VII., Kaiserstrasse 73—75.

Hľadá sa poriadné, 14—16-ročné dievča z horných strán za služku ku lepšej kresťanskej rodine do jedného letovníka blízko Budapešte. Dostane poriadny mesačný plat a v páde rodina bude s ňou spokojná, navráti sa i cestovné trovy. Kto by sa chcel hlásiť, nech pošle list na redakciu «Kreštana».

Herbabny podfosforokyslý

Vápeno-železný-sirup

od 43 rokov lekárnami preskúmaný a odporúčaný sirup na prsia. Roztápa šlajm, utišuje kašeľ a podporuje chuť k jedeniu. Dvíha trávenie a chová a pôsobí nadovšetko k tvoreniu krve a kostí zvlášte pri slabých deťoch.

Cena jednej fľašky 2 K 50 h., poštou o 40 h. viacej za zaobalenie.

Pôvodný len s touto ochrannou známkou

Výštraha pred padélaním

Zákom chránený

Porjodal.

Jod-Sarsaparilla-Praeparat, čistí krv, podporuje zmenu látky fiši bolasti a krče, lieči zapáleniny. Všade kde potrebovať trda Jod-Sarsaparilla-Praeparaty účinkuje so zeloštaym uspechom. Cena 1 fľaško K 2.20, poštou o 40 h. viacej pre zaobalenie.

Wien, VII/1.

Kaiserstrasse 73-75.

Výlučný dorábateľ a hlavný zásielca dr. HELLMANNA lekáreň „Zur Barmherzigkeit“

Hlavný sklad pre Uhorsko lekáreň Josef Török Budapest.

(Herbabnyho nástupca.)

Sklad vo všetkých väčších lekárnach.

HOSPODÁRSTVO.

Aby hus mala veľkú pečeňu.

V Honte a vo Vacove najlepšie sa rozumejú ženičky tomu, že jako možno husy tak vykrmiť, aby mali veľkú pečeňu.

Pečeňa husy vtedy narastie na veľmi veľkú, keď sa zo srdca veľmi mnoho krve valí ku pečeni a toto docieľiť môžeme tak, keď hus počas krmenia prinútime ku tomu, aby sedela. Pre husy týmto cieľom v Elsasku zhotovujú drevené koterce, spodok ktorých má podobu takú valcovitú, akú podobu má telo husy, tak, že sa v koterci zvierajú ani napred, ani na zad nemôže pohnúť a pretože je koterec nízky, preto hus je odkázaná ku ustavičnému sedeniu, len hlavou môže pohybovať slobodne, preto, aby sa mohla napiť vody z nádoby, ktorá je pripivnená ku boku koterca.

Hojné pitie vody tiež veľmi dobre účinkuje na vzrast pečene a toto za veľmi dlhý čas bolo tajnosťou vacovských ženičiek. V meste Vác už od dávne tiež upotrebujú tesné a malé koterce pri krmení husí. pri tom ale vacovské ženy pred začatím krmenia husy, napchávajú hus akousi modrastou hlinou, ktorú kopú na brehu Dunaja pri Malom Vacove. Túto modrastú hlinu hus nestrovi, hlina ostane v husy, voda, ktorú hus vypije, prejde cez túto hlinu a hus od tejto modrastej vody dostane potom takú veľkú pečeňu. Dobre by urobili ženičky aj na druhých vidiekoch, keby urobili pokus s touto hlinou, bo je isté, že takúto modrastú hlinu možno najst nielen v Malom Vacove, lež aj na iných krajoch našej vlasti.

Tajnosťou krmenia husí je aj to, že koterce majú stáť na tichom a celkom tmavom mieste, ale o prevetrevanie koterca aj tam sa treba postarať, aby sa miestnosť nezdušila. Hus treba pchať päťkrát alebo šesťkrát denne gáncami alebo do horúcej vody namočeným kukuričným zrnom. Treba dať pozor na to, aby koterce na primeranom mieste boli opatrené otvorom, aby denná nečistota husy neostala v koterci.

Bratia Katolíci! Čítajte a predplácajte len v čisto katolíckom duchu písané noviny. Takéto noviny sú «Kreštan». «Kreštan» už cez XIX. devätnásť rokov bráni našu cirkev, zastáva našu svätú vieru a zmužile bojuje za všetky oprávnené záujmy Slovákov. Presvedčeny kreštan číta a predpláca len «Kreštana».

DOPISY.

Z Prievidze.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Ctená Redakcia!

Ráďte prosím uverejniť tento dopis v našom mi-
lom «Kreštane».

Radosťou oplýva a plesá naše srdce, že — ako počúvame — náš hlavný slúžny Adolf Abafi onedlho pätý nám otrčí. Dal by to Boh čím skorej. My ľudáci želáme si čím skorej dostať slúžneho, duchom kreštanskej ľudovej strany naplneného a nie napáchnutého hnusným liberalizmom. Náš Adolf totiž sotva by bol kedy ľudákom; on až tak dychtí za rozkazom arciliberála ľošíspána Krausa, ktorý schvaluje kotrbalce Lukácsa a Tiszu.

Z tejto príležitosti spomenúť mi treba aj to, že my v prievidzskom okrese vynímajúc krátkeho času, čo nás chýrny Lojzo Rudnay zastupoval, už od 16 rokov kreštanskeho ľudáka máme za ablegáta. Teraz nás zastupuje na sneme Koloman Brestyenzsky, ktorý žije a mre za ľud a čo hrdinský obor bojuje v ležení ľudovej strany. Dá Boh, že pri budúcich voľbách marné bude všetko násilenstvo liberálnych pojacov. Duchovní otcovia naši čo dobrí kňazi sú neohrození ľudáci, v politike neberú ohľad ani na nášeho «Dolfa» ani na nitrianskeho «Iča».

S Bohom

Jozef L., obuvník.

***

Zo Sulán.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Ctený pán Redaktor!

Prosím o uverejnenie tohoto dopisu v našom mi-
lom «Kreštane».

Nejeden sa diví snáď nad tým, že rohy našej maličkej obce neraz trčia z Kreštana; nuž keď sa tu vždy musí prihodiť dačo nápadného. Nápadné je to veru, že sme predtým čo poriadni kreštania tak sli vo všetkom za svojim vrelemliovaným duchovným otcom, teraz ale mnohí slúchajú na mungov liberálnych. Beda bolo Judášovi, keď sa odtrhol od Krista a pripojil sa k Herodianom; beda aj nám, keď sa odtrhneme od svojho apoštolského duchovného otca a pripojíme sa k liberálom, ktorí sú cirkvi tak milí, jako holubovi jastráb, ovci vlk, zajacovi liška, poriadnej manželke horhel muž. Drahí spoluodáci a spoluobčania, pre Boha a pre vašu kreštanskú statočnosť vás prosím, odhodte už raz od seba ten hnusný liberalizmus a pridržajte sa nezkatne kreštanskej ľudovej strany. Veru mnohí z nás špatne sa chovali pri poslednej voľbe stoličnej; špatne to vyzeralo

aj v Čermanoch a Malých Vičapcoch. Keď je len veľa politických chumajov na svete.

J. Kuchárik.

* * *

Richvald (Kristályfalu. Spiš).

Pochválen Pán Ježiš Kristus.

Ctená Redakcia!

Ráďte prosím uverejniť týchto pár riadkov v našom milom «Kresfane».

Pre našich nešťastných pohorelcov do 27. novembra milodary poslali mi nasledujúci dobrodincovia:

Spišský kanonik Martin Pirchalla 50 korún, vdova Valentová Bálint z Jágru 1.—, farár Ján Groh z Kluknavy 9.—, gróf Vidor Csáky z Prešporka 10.—, bohoslovci jedného hornouhorskeho semenišťa 10·20, advokát dr. Béla Lieskó zo Starej Vsi 2.—, Jozefová Kaszab zo Solnoku 2.—, farár Ondrej Bázsik z Liesku 5.—, kaplán Gejza Duboss z trenčianskeho Siklasorošu 5.—, farár Ladislav Herbszt zo Starej Vsi 6.— a moji farníci okrem zbožia a potraviny obetovali 30 korún.

Tým veľkodušným dobrodincom v mene mojich ubohých milých pohorelcov-farníkov srdečne ďakujem a spolu prosím aj mých o láskavé milodary, ktoré sa majú poslať na «Farský Úrad v Kristályfalu (Szepesmegye).

Blahoslavení sú milosrdní. bo oni milosrdenstva dojdú!

Franc Klein, farár richvaldský.

* * *

Z V, Topolčian

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Ctená Redakcia!

Ráďte prosím týchto pár riadkov uverejniť v našom milom «Kresfane».

Náš hlavný slúžny Alojz Markovič, odhladnue od volieb, začína sa nám páčiť. S ľudom vlúdne zachádza, záležitosti utisnutých trpezlivo vyslúcha. Teraz ale v najnovšej dobe postavil sa na svoje nohy a vydal znamenité nariadenie, totižto v predvečer nedele a sviatku už o 8. hodinách sa musia krémy zatvoriť: v nedeľný a sviatočný čas ale zatvorené musia byť od 10. do 12. hod., od 2. do 4. hodiny a večer o 8. hodinách je koniec strebaníu. Nech žije pán hlavný slúžny Markovič sláva mu; pomály prichádza do kolaje poznania tých vecí, ktoré sú ľudu osožné.

Naše údolie Nitrianske je pre chudobu teraz hotovým rajom. Za vykopávanie cukrovej repy od hona sa platí 40 korún; tovarých na tom krátkom dni je vyše 2 korún. Sluhov mnohí ani dostať nemôžu. Keby toho prekliateho páleného nebolo, naša chudoba by musela zbohatnúť. Nuž lenže to tak býva, že čím je robotníckej triede lepšie a hojnejšie, tým ona v ac strebe a lúcha ten jed tela i duše. Dobré sa hovorí: kde pálené prestáva, tam statočnosť nastáva; kde pálené nastáva, tam statočnosť prestáva.

Počúvame, že prievidzský hl. slúžny Dolfo Abafi

žmurká na V. Topolčany. Nuž pane Abafi, nám je milší Markovič. Keď už tolké roky sedíte Prievidžanom na krku, budte len aj ďalej tam.

Ján Prispiešil.

Rozmary a Žarty.

Detský rozum.

Matka k synáčkovi Jurkovi, ktorý jej ukazuje chrústa:

— Vidíš, teraz si chudiatku vytrhol nohu!

— Ach veď má ich tolko, že to ani nezbadá.

*

Svedomitá svedkyňa.

Sudca spytuje sa svedkyne:

— Ste s obžalovaným v dákom priateľstve?

— Nie prosím, ja som jeho — testiná.

*

Veľký klobúk.

Pri terajšej móde veľikánskych ženských širákov:

— Ideš na prebádzku so svojou ženou? A kam že ideš?

— Ach, pri terajších strašných klobúkoch to závisí celkom od toho,jakým smerom duje vetor.

*

Mnoho si žiada.

Jedno dievča dalo zobrákovi dva krajiare; lež zobrák sa ani nepodakoval. Dievča mu na to odpovie:

— Vidíte, keď niečo dostanete, mohol by ste sa aspoň podakovať.

— Nuž veď vari nežiadate, aby som si vás za tie mizerné dva krajiare za ženu vzal!

*

Cudzi.

Krémár keď zbadal, že hosť vodu nalieva do svojho vína:

— Tento je tiež prvý raz u mňa.

*

Potecha.

Mladý párik prisahal si večnú vernosť pred oltárom. Keď prišli domov, mladá nevesta vrhne sa svojmu pánu manželovi na prsia a s plačom hovorí:

— Ach, môj drahý, ani som ti nepovedala, že neviem variť. Odpusť mi!

Ale jej muž ju potešil:

— Netráp sa nič, duša moja, veď u mňa aj tak nebudeš mať z čoho variť.

Zadovažujte predplatiteľov pre «Kresťana!»

Zapamätajte si, že pri kúpe kávového, prídavku treba rozhodne ziadat' „Francovku“ a pozorovat' na továrnu známku kávovy mlynček, ako na garanciu pravosti.

Istotný liek všetkým čo trpia na pakostnicu lámku, lupanie a na iné neduhy z týchto chorôb pochádzajúce. Potieranie, lekarmi prezkúmaným a za každej príležitosti nariadeným liekom «Memfor» poskytuje uľavenie bolesti, ba úplne vyliečenie i v takých pádoch, keď iné lieky pomôcť nemohly. K dostaniu v cievach po K 2.50 a 1.50. Rozposiela Lekáreň sv. Ducha (Szentlélek-gyógyszertár), Budapešť, VI., Király-u. 12.

Spisy redakciou odporúčané.

Znamenitá kniha modlitebná je, ktorej nápi zneje «Nábožné Vzdychy ku sv. Jozefovi». Je ona veľmi obratne zostavená, stručne složená. Na zvláštnu obranu mocnú sv. Jozefa môžu rátať tí, ktorí výbornou pobožnosťou nachádzajúcou sa v tejto knihe, čím častejšie sa budú utiekať k mocnému Pestúnovi Krista. Cena utešeného výtisku 400 strán obsahujúceho len 2 koruny; dostať u dra Jozefa Janda v Nitrapereszlény. Vrele, s úprimným srdcom odporúčame túto znamenitú knižku. J. L., podmissionár.

Cesta križa a tajemstvá ruženca. Cena 10 hal. Vydal dr. Jozef Janda, dekan-farár, Nitrapereszlény.

Pre kresťanskú mládež veľmi vrele odporúčame duchovným ocom a katolíckym učiteľom veľmi znamenité dielo «Mučenica čistoty» rečené. Stojí ono len 7 halierov a obsahuje 26 strán. Obsah je diamantový, štýl prístupný a milý. Povolane je dielko toto v nevy-sloviteľnej miere prajne, podporovať poctivú mravnosť kresťanskej mládeže, ktorá je vystavená tak početným a hrozným pokušeniam tela, zlých ľudí a diabla. Veľmi odporúčame dielko toto prevzácne. Dostať ho u dra Jozefa Janda v Nitrapereszlény.

Odkazy redakcie.

J. S. P. Všetko uverejňujeme. Zdrastvujte!

J. J. P. Čo vystalo príde budúce.

F. K. K. Odovzdali sme na patričnom mieste.

Kresťania, katolíci kupujte len u kresťanov!

Obchodná týždenná zpráva.

V Budapešti, 3. decembra.

Úradne značené ceny za 100 kilogrammov.

Pšenica tiská, nová	---	---	---	kor.	23.10—23.75
» stolnobelohradská, nová	«	---	---	«	22.95—23.55
» peštianska, nová	---	---	---	«	23.00—23.65
« banátska, nová	---	---	---	«	23.45—24.25
Raž prvotriedna	---	---	---	«	21.25—21.45
« druhotriedna	---	---	---	«	21.05—21.25
Jačmeň nový, prvotriedny	---	---	---	«	20.40—21.00
Ovos prvotriedny	---	---	---	«	23.00—23.80
« druhotriedny	---	---	---	«	22.00—22.50
Datelinové sáme, červená datelina	kor.	200.00—210.00			
« lucerna	---	---	---	«	110.00—136.00
Otruby drobné	---	---	---	kor.	12.00—12.26
« hrubé	---	---	---	«	12.00—12.20

Múka pšeničná:

č.	0	1	2	3	4	5	6
K.	17.60	17.30	17.00	16.70	16.20	15.80	15.20

č.	7	7½	8
K.	14.80	13.80	10.40

Za 50 kilogrammov i s vrecom.

Strova:

Šošovica čistá	---	---	---	---	kor.	40.00—63.00
Hrach lupaný	---	---	---	---	«	30.00—32.00
Hrach nelupaný, čistý	---	---	---	---	«	30.00—32.00
Rasca (kmín)	---	---	---	---	«	81.00—81.00
Mak	---	---	---	---	«	135.00—136.00
Kukurica	---	---	---	---	«	18.30—18.60
Konopné sáme	---	---	---	---	«	29.50—31.00
Proso	---	---	---	---	«	---
Fazula strakavá	---	---	---	---	«	25.00—26.00
Fazula veľká biela	---	---	---	---	«	22.00—23.00
Zemiaky (hornouhorské) biele	---	---	---	---	«	5.50—6.00
« « ružové	---	---	---	---	«	6.80—8.00
« « žlté	---	---	---	---	«	8.00—11.10

Za 100 kilogrammov.

Mäsité články:

Sviňská masť budapeštianska	---	---	---	kor.	176.00—177.00
Slanina mestská 4-kusová	---	---	---	«	147.00—148.00
« « 3-kusová	---	---	---	«	155.00—156.00

Koloniálny tovar:

Petrolej fiumánsky, krištálový	---	---	---	kor.	41.00—41.00
« « White-Star (***)	---	---	---	«	36.00—36.00
Cukor v klobúkoch	---	---	---	«	84.00—84.50
« kockový	---	---	---	«	88.50—89.00
Spiritus denaturalisovaný, ku priemyselným účelom jeden barill	---	---	---	«	64.50—65.00

Pri panjúcej veľkej draho-
te potravných článkov je **bryndza**
následkom zvláštnej záživnosti nevyhnutne potrebný
najobľúbenejší článok v každej domácnosti.

Prvá dielňa liptovskej karpátskej ovčej bryndze

Filip Pevný Liptovský Sv. Mikuláš
(Založená 1873.)

Odporúča I. bryndza (mladá) --- --- K 5,70
Odporúča II. bryndza (stará) --- --- K 5,20

V diečkach po 5 kilogramov zasiela sa franko na každú
poštovú stanicu. Podrobný cenník a reklam-tabule na
žiadosť zdarma a franko.

**Prima nástroje k prevádzaniu
rezanej roboty.**

Prevádzanie pilkou, rezaných robôt je poučné
a pekné zamestnanie v slábných hodinách
pre starých a mladých ľudí. — Císlo 9307.
Prima nástroje k rezaniu - o 8 nástrojmi a
predlohou, na pevnom kartone komplet K.
3. — Císlo 9308. Toisté, lež s 11 prima nástro-
jmi a predlohami K 4.44. Císlo 9310. Prima
nástroje k rezaniu v škrinke zo smrekového
reva s pohyblivým vrchnákom a s 9 výbor-
nými nástrojmi K 7.20 Najväčší výber ná-
strojov k rezaniu v mojom hlavnom cen-
íku. Žiadne riziko! Výmena novolená alebo
iavrat peňazi. Zasiela poštovou dobierkou
c. a k. dvorný zásielca

HANNS KONRAD vývozný dom Brüx
číslo 3358. (Čechy).

Hlavný cenník so 4000 vyobrazeniami na žiadosť pošle a sa každému
zdarma a franko.

Zbraň každého druhu

Jednej cievy
Lankaster zbraň
od 20 kor. Duplo-
vanej cievy Lan-
kaster zbraň od
30 kor. Hammer-
les zbraň od 70
kor. Flobert od
8 kor. Revolver
od 5 kor. Pištoľa
od 1 kor. Opravy
lacno.

Obrazkový cenník zdarma
F. Dusek dielňa zbrane
Opocno číslo 2073.
na štátnej železnici (Čechy).

Lacné

dobré chodiace hodiny kaž-
dého druhu s 3 ročnou zá-
rukou na písme ako
Niklové váčkové hodinky K
4.20

Lepšej kvality --- K 5.—
Strieborné hodinky --- K 8.40
Niklové budičky --- K 2.90
Hodiny do kúčky K 3.20
Hodiny s kúčkou K 8.50
Pendlové hodiny --- K 8.50
Zasiela prvá dielňa hodin

Hanns Konrad
c. a k. dvorný zásielca

Brüx číslo 3363. (Čechy)

Hlavný cenník so 400 vzo-
brazeniami na žiadosť kaž-
demu pošle sa zdarma a
franko.

Proti lámke a pakostnici

zvláštny a chýrnymi lekármi preskúmaný ideálneho
složenia liek je **Menfor**. Zvláštne účinkuje pri ne-
duhoch lámky a pakostnice, pri lupaní v údoch a v
hlave istotne zastavuje bolesť. **Menfor** je suchá
masť k natieraniu, ktorá už po jednotlivom natretí
chytro zastaví bolesť. — Túbus **Menfora** na príbu
K 1.50. Veľký túbus K 2.50.

Zasielanie poštou každodenne. — Pri voprednom do-
poslaní peňazi stojí viac len o 14 halierov.

Rozposielajúci **Lekárna Sv. Ducha**
miesto: **BUDAPEST. VI., Király-utca 12/c. sz.**

K
8.50

NOVOTA!

No. 9³/₄ R. Niklové ho-
dinky remontoar system
Roskopf, patent, presne
regulov., s Radium osvet-
lením číselníka, ktorý v
stálom osvetlení udáva či-
slicu času. Kus za K 8.50.
Za dobrotu hodiniek tri-
ročná záruka na písme.
Zasiela s poštovou dobier-
kou alebo pri voprednom
doposlaní obnosu

Prvá Hodinová Dielňa
HANNS KONRAD,
cis. a král. zásielca

Brüx, č. 3338 (Čechy).

Veľký cenník so 4000 vy-
obrazeniami na žiadosť
každému zdarma a franko.

Trnavská sporiteľňa (šparkassa) v Trnave (Nagyyszombat)

v prešporskej stolici, je na hornom Uhorsku najstarší peňažný ústav.

ZALOŽENÝ ROKU 1844.

ZALOŽENÝ ROKU 1844.

Má vlastný majetok viac, ako jeden million a 600.000 korún. Vklady obnášajú blízko 12 millionov, ktorých väčšina patrí okolným gazdom a roľníkom. Najlepší dôkaz 68 ročnej dôvery.

Odporúčame roľníkom a gazdom *pôžičky na srážku* (amortisáciu) na rozličné pády. Na príklad na väčšie majetky a summy dáme pôžičku aj na 50 rokov. V tomto pade platí dlžník od 100 korún ročite 5 korún 86 halierov a po 50 rokoch je kapitál aj interest úplne vyplatený.

Keď ale dlžník chce byť hotový so všetkým za kratší čas, môže si pôžičku vziať na 25 rokov, vtedy platí ročite 8% (osem korún od 100 korún) a za 25 rokov je s interestom aj kapitál úplne vyplatený.

Keď má volakto dlhobu intabulovanú na väčší interest, — tú odobereme na menší — a dlžník ne-
potrebuje platiť žiadne nové intabuiačné a štemplové útraty.

Musíme podotknúť, že my každú pôžičku vyplácame v *hotových peniazoch v úplnej summe*, nie tak ako mnohé peštianske ústavy v papieroch, na ktorých dlžník hneď 5-8% ztrati.

Okrem toho má dlžník právo aj celý kapitál kedykoľvek polročne vypovedať a bez ztraty prinavrátiť.

Kto chce od nás pôžičku mať, nech sa neobrúti na všelijakých agentov, ktorí prinajmenej 2% od sta-
si rátať. Nech sa obrúti rovno na *Trnavskú šparkassu*. — to ho nekoštuje nič, — tedy už mnoho zgazdoval.

Dávame aj peniaze na zmenky (wechsels), na cenné papiere a na zlato a striebro a rátame mierny
interest.

Kupujeme a predávame jakékoľvek cenné papiere.

Prijímame vklady na 4¹/₂% čisto vyplácame také kedykoľvek bez výpovede a bez srážky.

